

แนะนำศัพท์กฎหมาย ภาษาต่างประเทศ

ศัพท์กฎหมายฝรั่งเศส

ศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศส*

คำศัพท์กฎหมายฝรั่งเศสที่รวบรวมและเผยแพร่นี้จะประกอบด้วยคำศัพท์กฎหมายในสาขากฎหมายต่าง ๆ รวม 4 สาขา ได้แก่

- กฎหมายแพ่ง (Droit civil)
- กฎหมายอาญา (Droit pénal)
- กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ (Droit commercial et Droit des affaires)
- กฎหมายมหาชน/กฎหมายปกครอง (Droit public/Droit administratif)

อนึ่ง คำศัพท์กฎหมายฝรั่งเศสที่เผยแพร่นี้ มิใช่เพียงการแปลคำศัพท์กฎหมายฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยเท่านั้น หากแต่ยังมีคำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับคำศัพท์นั้น ๆ โดยสังเขป และข้อมูลกฎหมายและ/หรือตัวอย่างคดีความที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลความรู้แก่ผู้อ่านอีกด้วย

* ศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศส คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งในการทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลและศึกษาวิจัย คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสจึงมีนโยบายที่จะรวบรวมและเผยแพร่ “ศัพท์กฎหมายฝรั่งเศส”

ศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคำศัพท์กฎหมายฝรั่งเศสที่เผยแพร่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่าน และหากมีความผิดพลาดประการใด ศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสพร้อมรับฟังเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงการดำเนินการให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

กฎหมายแพ่ง (Droit civil)¹

« Corps humain »

« Corps humain » เป็นคำศัพท์เฉพาะในทางกฎหมายแพ่ง แปลเป็นคำไทยว่า “ร่างกายมนุษย์” ร่างกายมนุษย์ หมายถึง สิ่งที่กฎหมายใหม่ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้การคุ้มครองตั้งแต่ปฏิสนธิ มีสภาพบุคคล และเป็นศพไปแล้วด้วย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา มีการออกกฎหมายใหม่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจำนวนหลายฉบับเพื่อเพิ่มการคุ้มครองสิทธิในร่างกายของมนุษย์เรื่อยมาเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่ง กำหนดหลักการเคารพร่างกายมนุษย์โดยวางหลักการสำคัญว่า กฎหมายรับรองคุณค่าของบุคคลเป็นลำดับแรก ห้ามมิให้กระทำการใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดศักดิ์ศรีของบุคคล และให้หลักประกันความเคารพความเป็นมนุษย์ตั้งแต่บุคคลเริ่มชีวิตของเขา แต่ละคนมีสิทธิได้รับความเคารพในร่างกายของเขา ร่างกายมนุษย์เป็นสิ่งที่ล่วงละเมิดมิได้ ร่างกายมนุษย์ รวมทั้งส่วนประกอบของร่างกายและสิ่งที่เกิดจากร่างกายด้วยไม่ อาจเป็นวัตถุแห่งสิทธิทางทรัพย์สินได้ การเคารพที่ต้องมีต่อร่างกายมนุษย์ไม่สิ้นสุดลงด้วยความตาย ส่วนที่เหลือของบุคคลที่ถึงแก่ความตาย รวมทั้งอวัยวะที่นำร่างกายไปเผา ให้กระทำด้วยความเคารพ ให้เกียรติ และเหมาะสม ศาลอาจกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันหรือให้หยุดการล่วงละเมิดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อร่างกายมนุษย์ หรือกิจกรรมอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อส่วนประกอบของร่างกายและสิ่งที่เกิดจากร่างกาย รวมทั้งภายหลังการตายด้วย

ตามหลักการใหม่ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนี้ มีการใช้คำว่า “บุคคล” ในลักษณะที่เป็นตัวบุคคลในทางกายภาพ ซึ่งในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า “personne” มิได้หมายความว่าบุคคลซึ่งมีสภาพบุคคลที่ตรงกับคำว่า “personne juridique” แต่อย่างใด จึงเป็นปัญหาว่า คำว่าบุคคลนี้หมายถึงประธานแห่งสิทธิ (sujet de droit) หรือว่าจะหมายถึงวัตถุแห่งสิทธิ (objet d'un droit) ซึ่งได้แก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุมีรูปร่างและไม่มีรูปร่างกันแน่ นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าเรื่องนี้เป็นพัฒนาการที่มีลักษณะเฉพาะโดยเป็นเรื่องที่ร่างกายมนุษย์เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นองค์รวมนับเป็นหนึ่งเดียวและไม่มีรูปร่างที่บุคคลอื่นไม่อาจเป็นเจ้าของได้เนื่องจากร่างกายมนุษย์มีลักษณะศักดิ์สิทธิ์และล่วงละเมิดมิได้ จึงยังคงเป็นปัญหาอยู่ว่า หลักกฎหมายที่จะปรับใช้กับเรื่องร่างกายมนุษย์นั้นควรเป็นหลักกฎหมายลักษณะบุคคลหรือว่าหลักกฎหมายลักษณะทรัพย์สินกันแน่ อย่างไรก็ตาม ร่างกายมนุษย์ได้รับการคุ้มครองที่สำคัญโดยผลของประมวลกฎหมายแพ่งสองประการคือ ประการที่หนึ่ง หลักห้ามล่วงละเมิดร่างกายมนุษย์ และประการที่สอง หลักการไม่อยู่ในระบบการค้าพาณิชย์ของร่างกายมนุษย์

¹ กรรมการศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ และอาจารย์ ดร. เอมภา เตชะอภัยคุณ

บางท่านอธิบายว่าหากจะถือว่าร่างกายมนุษย์เป็นวัตถุแห่งสิทธิ ก็ต้องถือว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสังคม (chose commune – res communis) ในความหมายที่ว่าร่างกายมนุษย์ไม่อาจเข้าถือเอาได้ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นทรัพย์สินนอกพาณิชย์ (hors commerce) เพราะไม่อาจเป็นวัตถุแห่งสิทธิทางทรัพย์สินได้นั่นเอง บางท่านจึงอธิบายว่าร่างกายมนุษย์ถือเป็น “สิ่งของทางมนุษย์ (chose humaine – Human Thing)”

« Pacte civil de solidarité » (Pacs)

« Pacte civil de solidarité (Pacs) » เป็นคำศัพท์เฉพาะในทางกฎหมายแพ่ง แปลเป็นภาษาไทยว่า “ข้อตกลงทางแพ่งเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ชีวิต”

Pacte civil de solidarité (Pacs) ข้อตกลงทางแพ่งเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นคู่ชีวิต หรือข้อตกลงคู่ชีวิต คือ สัญญาที่ทำขึ้นโดยบุคคลสองคนซึ่งบรรลุนิติภาวะเพื่อการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน โดยทั้งสองคนอาจเป็นคนต่างเพศกันหรือเพศเดียวกันก็ได้² เงื่อนไขสำคัญของการจดทะเบียนข้อตกลงคู่ชีวิต (Se pacser) บุคคลทั้งสองฝ่ายจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการทำนิติกรรม (être juridiquement capables) ไม่เป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะสมรส (être mariés) หรือมีความตกลงคู่ชีวิต (être pacsé) และไม่มีความสัมพันธ์เป็นญาติทางสายโลหิต³

การจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องดำเนินการ ณ สำนักทะเบียนของเทศบาล (l'officier d'état civil de la commune) หรือ ณ สำนักงานของเจ้าพนักงานจดทะเบียนนิติกรรมสัญญา โนตารี (un notaire)⁴ โดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องลงนามในข้อตกลง (un convention) ที่มีข้อความการยอมรับและความสะดวกใจของทั้งสองฝ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้าทำข้อตกลงคู่ชีวิต ข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายทำขึ้นนั้นอย่างน้อยต้องมีข้อความตามที่กฎหมายระบุไว้

“เรา, ชื่อ X และ ชื่อ Y ได้ลงนามในข้อตกลงคู่ชีวิตตามกฎหมายเกณฑ์บัญญัติของรัฐธรรมนูญตีวันที่ 15 พฤศจิกายน 1999 แก้ไข และ มาตรา 515-1 ถึง 515-7 ประมวลกฎหมายแพ่ง”

«Nous, X et Y, concluons un pacte civil de solidarité régi par les dispositions de la loi du 15 novembre 1999 modifiée et les articles 515-1 à 515-7 du code civil.»

ทั้งนี้ ข้อตกลงคู่ชีวิตอาจมีเนื้อหาครอบคลุมถึงเงื่อนไขในการเข้าใช้ชีวิตร่วมกันอย่างชัดเจน หรือทั้งสองฝ่ายอาจเลือกใช้สัญญามาตรฐาน (une convention-type) ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ลงนามแล้วจะมีการจดทะเบียนข้อตกลงคู่ชีวิตเพื่อบันทึกเป็นหลักฐานต่อไป การจดทะเบียนคู่ชีวิตมีผลสมบูรณ์ผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในวันที่มีการจดทะเบียน (la date de l'enregistrement)⁵

² Article 515-1 du Code civil

³ Article 515-2 du Code civil

⁴ Article 515-3 du Code civil

⁵ Article 515-3-1 du Code civil

เมื่อมีการจดทะเบียนคู่ชีวิตแล้ว คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ต่อกันตามกฎหมาย ได้แก่ หน้าที่ในการใช้ชีวิตร่วมกัน หน้าที่ช่วยเหลืออุปการะอีกฝ่าย ประกอบด้วยการออกค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าเช่าบ้าน หรือการช่วยเหลืออีกฝ่ายเป็นการเฉพาะตามที่สามารถทำได้ เช่น กรณีคู่สัญญาอีกฝ่ายเจ็บป่วย หรือตกงาน ทั้งนี้ คู่สัญญาอาจต้องรับผิดชอบในหนี้ที่อีกฝ่ายเป็นผู้ก่อหากเป็นหนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อความจำเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตตามปกติ (les besoins de la vie courante) อย่างไรก็ตาม คู่สัญญาอีกฝ่ายอาจไม่ต้องรับผิดชอบต่อหนี้ที่เกิดขึ้น หากเป็นค่าใช้จ่ายที่มีมูลค่าสูงเกินไป⁶

การจดทะเบียนคู่ชีวิตทำให้คู่สัญญามีสิทธิตามกฎหมายประกันสังคม มีสิทธิร่วมกันในทรัพย์สิน รวมไปถึงที่พักอาศัย อีกทั้งยังได้รับสิทธิตามกฎหมายภาษี อย่างไรก็ตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่มีผลต่อเชื้อสกุลและการกำหนดสถานะความเป็นบิดากับบุตร (la filiation)

ประมวลกฎหมายแพ่งได้กำหนดเหตุของการสิ้นสุดสถานะคู่ชีวิตลงไว้ดังนี้

- การจดทะเบียนสมรสของคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งหรือการสมรสระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย (Par mariage de l'un ou des partenaires)
- การตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย (Par décès de l'un ou des partenaires)
- การแสดงเจตนาขอเลิกสถานะความเป็นคู่ชีวิตจากฝ่ายเดียว (Par décision unilatérale de l'un d'eux) โดยการยื่นเรื่องต่อศาล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจดทะเบียนคู่ชีวิต
- การแสดงเจตนาร่วมกันเพื่อขอเลิกสถานะความเป็นคู่ชีวิต (Par déclaration conjointe des partenaires)⁷

กฎหมายอาญา (Droit pénal)⁸

« Crime »

ได้แก่ “ความผิดอาญาอุกฤษโทษ” เป็นความผิดอาญาที่มีโทษร้ายแรงที่สุดจากการแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับในระบบกฎหมายฝรั่งเศสหรือ La classification tripartite des infractions ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันได้แก่ ความผิดที่ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปจนถึงโทษจำคุกตลอดชีวิต ทั้งนี้โทษประหารชีวิตในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ยกเลิกไปในปี ค.ศ. 1981 การแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับนี้จะมีผลต่ออำนาจพิจารณาคดีของศาลด้วยโดย “ความผิดอาญาอุกฤษโทษ” นี้จะต้องดำเนินคดีใน “ศาลลูกขุน” หรือ Cour d'assises ซึ่งนอกจากจะมี

⁶ Article 515-4 du Code civil

⁷ Article 515-7 du Code civil

⁸ กรรมการศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสผู้รับผิดชอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท

ผู้พิพากษาโดยอาชีพแล้วจะมีลูกขุนร่วมนั่งพิจารณาด้วย ตัวอย่างความผิดอุกฤษโทษได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฐานลักทรัพย์โดยมีอาวุธ เป็นต้น

« Délit »

ได้แก่ “ความผิดอาญามัธยโทษ” เป็นความผิดอาญาที่มีโทษร้ายแรงระดับกลางจากการแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับในระบบกฎหมายฝรั่งเศสหรือ La classification tripartite des infractions ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันได้แก่ ความผิดที่ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี โดยผลของการแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับนี้จะมีผลต่ออำนาจพิจารณาคดีของศาลด้วย โดย “ความผิดอาญามัธยโทษ” นี้จะต้องดำเนินคดีใน “ศาลจังหวัด” หรือ Tribunal Correctionnel ซึ่งเป็นศาลที่พิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นายเป็นองค์คณะ แต่มีข้อยกเว้นที่ในบางคดีอาจเป็นการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษานายเดียวได้ด้วย ตัวอย่างความผิดมัธยโทษได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ ฐานฉ้อโกง ฐานยักยอก เป็นต้น

« Contravention »

ได้แก่ “ความผิดอาญาลหุโทษ” เป็นความผิดอาญาที่มีโทษร้ายแรงน้อยที่สุดจากการแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับในระบบกฎหมายฝรั่งเศสหรือ La classification tripartite des infractions ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันได้แก่ ความผิดที่ไม่มีระวางโทษจำคุกแต่จะมีเฉพาะโทษปรับ และแบ่งออกเป็น 5 ชั้นโดยความผิดลหุโทษชั้น 5 เป็นความผิดที่รุนแรงที่สุดมีระวางโทษปรับไม่เกิน 1,500 ยูโร “ความผิดอาญาลหุโทษ” นี้จะมีลักษณะเฉพาะที่ไม่ต้องบัญญัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติแต่กำหนดความผิดโดยฝ่ายบริหารที่เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกา” หรือ Décret en Conseil d'État และโดยผลของการแบ่งชั้นความผิดอาญาเป็น 3 ระดับนี้จะมีผลต่ออำนาจพิจารณาคดีของศาลด้วย โดย “ความผิดอาญาลหุโทษ” นี้จะต้องดำเนินคดีใน “ศาลแขวง” หรือ Tribunal de Police ซึ่งเป็นศาลที่พิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาอาชีพนายเดียวได้ และในบางกรณีอาจมี “ผู้ช่วยงานพิพากษา” หรือ Juge de Proximité เป็นผู้พิจารณา ตัวอย่างความผิดลหุโทษได้แก่ ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ฐานทำร้ายร่างกายที่ไม่ร้ายแรง เป็นต้น

กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ (Droit commercial et des Affaires)⁹

«Contrat de travail»

«Contrat de travail» เป็นคำศัพท์เฉพาะในทางกฎหมายแพ่งหรือเอกชนตามประมวลกฎหมายแรงงาน (Code de travail) อันแปลเป็นภาษาไทยว่า “สัญญาจ้างแรงงาน”

“Contrat de travail” หมายถึง สัญญาซึ่งมีบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ลูกจ้าง” ตกลงที่จะทำงานให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “นายจ้าง” โดยนายจ้างตกลงที่จะจ่ายค่าตอบแทนตลอดระยะเวลาที่ลูกจ้างทำงานให้

สัญญาจ้างแรงงานตามประมวลกฎหมายแรงงานของฝรั่งเศส เริ่มต้นเกิดจาก สัญญาเช่าบริการ และพัฒนาสู่การเป็นสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งตามกฎหมายปัจจุบันนั้น สัญญาจ้างแรงงานสามารถทำด้วยวาจาเนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาไว้ แต่นายจ้างต้องกำหนดรายการสำคัญเกี่ยวกับการจ้างหรือทำเอกสารเกี่ยวกับการจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญของการจ้างหรือปัจจัยอันทำให้เกิดสัญญาจ้างแรงงาน อันได้แก่ รายการเกี่ยวกับค่าจ้าง (rappel de salaires) (Cass. Soc., 16 juin 1998, n°96-41468) ตำแหน่งงานหรือหน้าที่ของลูกจ้างในการทำงาน และอำนาจบังคับบัญชาอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง นอกจากนี้ เอกสารการจ้างยังอาจมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถานที่ทำงาน ความรับผิดชอบผิดสัญญา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องมีในเอกสารเกี่ยวกับการจ้าง

สัญญาจ้างแรงงานมี 2 ชนิด คือ สัญญาที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาการจ้างแน่นอน (Contrat à durée indéterminée) ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา L 1231-1 ถึงมาตรา L 1238-5 และสัญญาที่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างแน่นอน (Contrat à durée déterminée) ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา L 1241-1 ถึงมาตรา L 1248-11 ของประมวลกฎหมายแรงงานฝรั่งเศส โดยคำนึงถึง ความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในการทำงานตามวิชาชีพด้วย (art. L1141-1 à L 1146-3) ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าจ้างเงินเดือน มีความคุ้มครองตามกฎหมายที่จะให้ได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างหญิงหรือลูกจ้างชายก็ตาม (art. L 3221-1 à L 3222-2) โดยคุ้มครองให้ได้รับไม่น้อยกว่าค่าจ้างเงินเดือนขั้นต่ำด้วย (S.M.I.C.) (art. L 3232-1 à L 3232-9) อย่างไรก็ตาม กฎหมายแรงงานฝรั่งเศสได้มีบทบัญญัติรองรับการทำสัญญาจ้างแรงงานแบบชั่วคราวไว้ด้วย (art. L 3232-1 à L 3232-9)

นอกจากนั้น กฎหมายแรงงานฝรั่งเศสยังเปิดโอกาสให้มีการจ้างตามฤดูกาลโดย ทำเป็นสัญญาชนิดที่เป็นสัญญามีกำหนดระยะเวลาการจ้างแน่นอนได้ (Loi n° 90-613, 12 juin 1990)

กฎหมายแรงงานฝรั่งเศสมีแนวโน้มให้เกิดความพยายามให้มีการจ้างแรงงานใหม่โดยพยายามให้เกิดสัญญาจ้างแรงงานใหม่ได้ง่ายเพื่อช่วยเหลือให้ลูกจ้างที่ต้องตกงานหรือว่างงานจาก

⁹ กรรมการศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสผู้รับผิดชอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา วิเชียรชม รองศาสตราจารย์ ดร. นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูมิินทร์ บุตรอินทร์

ปัญหาการเลิกจ้างโดยเหตุเศรษฐกิจสามารถมีงานทำ อันสอดคล้องกับการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้สัญญาจ้างแรงงานต้องมีแบบ โดยอาจเกิดสัญญาด้วยการทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ (al . 2 art. 2044)

« Société »

« Société » เป็นคำศัพท์เฉพาะในทางกฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์ แปลเป็นคำไทยว่า “บริษัท”

บริษัท หมายถึง สัญญา (contrat/ acte juridique) ซึ่งบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นขึ้นไปตกลงที่จะนำทรัพย์สินมาลงทุนร่วมกันเพื่อแสวงหากำไรหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนร่วมกันนั้นมาแบ่งปันกัน หรือเพื่อร่วมเฉลี่ยขาดทุน (Art. 1832 ; C. civ.) ทั้งนี้ บริษัทจะมีสภาพนิติบุคคลภายหลังการจดทะเบียนบริษัท ณ สำนักงานทะเบียนพาณิชย์และบริษัท (Registre du commerce et des sociétés) และสินทรัพย์ของบริษัทย่อมเกิดขึ้นจากทรัพย์สินทั้งหลายที่ผู้ลงทุนได้นำมาลงทุนร่วมกัน

นอกจากนี้ บริษัทในสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังอาจจัดตั้งขึ้นได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว (Entreprise à responsabilité unipersonnelle - EURL)

ในทางรูปแบบ องค์การธุรกิจของเอกชนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมิได้แบ่งออกเป็นห้างหุ้นส่วนและบริษัทดังเช่นในระบบกฎหมายไทย และล้วนใช้คำเรียกว่า Société ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาลักษณะเฉพาะของ Société บางแห่งแล้ว แม้จะใช้คำว่าเรียกว่า Société หากแต่มีลักษณะที่อาจเทียบเคียงได้กับห้างหุ้นส่วนในระบบกฎหมายไทยนั่นเอง เช่น Société en nom collectif (SNC) (อาจเทียบเคียงได้กับห้างหุ้นส่วนสามัญ) Société en commandite simple (SCS) (อาจเทียบเคียงได้กับห้างหุ้นส่วนจำกัด) (แต่คุณลักษณะก็ไม่ต้องตรงกันทุกประการ)

ในทางเนื้อหา บริษัทในสาธารณรัฐฝรั่งเศสแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ บริษัททางแพ่ง (Société civile) และบริษัททางพาณิชย์ (Société commerciale) บริษัททางแพ่ง หรือ Société civile หมายถึง บริษัทที่จัดตั้งขึ้นมิใช่เพื่อประกอบกิจการทางพาณิชย์กรรมและไม่มีรูปแบบของบริษัททางพาณิชย์ บริษัทประเภทนี้เป็นได้เฉพาะบริษัทที่จัดตั้งโดยผู้ประกอบวิชาชีพอิสระเท่านั้น หรือที่เรียกกันว่า Société civile de moyens (SCM) ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหากำไร หากแต่เพียงเพื่อการใช้สถานที่ ตลอดจนพนักงาน เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการประกอบวิชาชีพอิสระร่วมกัน หรือเพื่อแบ่งปันค่าใช้จ่ายในระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพอิสระด้วยกัน ส่วนใหญ่จะได้แก่ Sociétés civiles professionnelles เช่น นักกฎหมาย ทนายความ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ในขณะที่ บริษัททางพาณิชย์ หรือ Société commerciale ย่อมได้แก่ บริษัทที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบการทางพาณิชย์และเพื่อมุ่งแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือกำไรมาแบ่งปันกันเป็นสำคัญ เช่น Société en nom collectif Société en commandite simple Société à

responsabilité limitée (SARL) (อาจเทียบเคียงได้กับบริษัทจำกัด) และ Société anonyme (SA) (อาจเทียบเคียงได้กับบริษัทมหาชนจำกัด)

กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับ « Société » ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่ง (Code civil) (Livre II : Des différentes manières dont on acquiert la propriété, Titre IX : De la société) และประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de commerce) (Livre II : Des sociétés commerciales et des groupements économique)

กฎหมายมหาชน/กฎหมายปกครอง (Droit public/Droit administratif)¹⁰

« Conseil constitutionnel »

« Conseil constitutionnel » เป็นคำศัพท์ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ แปลเป็นคำไทยว่า “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประกอบไปด้วยตุลาการสองประเภท ได้แก่ ประเภทแรก ตุลาการโดยการแต่งตั้งมีจำนวน 9 คน โดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Le Président de la République) ประธานสภาผู้แทนราษฎร (Le Président de l'Assemblée nationale) และประธานวุฒิสภา (Le Président du Sénat) เป็นผู้แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญในสัดส่วนที่เท่ากัน ตุลาการที่มาจากการแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ประเภทที่สอง ตุลาการโดยตำแหน่ง กล่าวคือ อดีตประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งซึ่งจะมีวาระการดำรงตำแหน่งตลอดชีพ ทั้งนี้ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งประธานคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมและเป็นผู้ที่มีเสียงชี้ขาด

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(1) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย มีสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก เป็นการควบคุมก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย (Contrôle a priori) ซึ่งเป็นการควบคุมตรวจสอบร่างกฎหมายธรรมดา ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างข้อบังคับการประชุมสภา พันธกรณีระหว่างประเทศ ลักษณะที่สองเป็นการควบคุมหลังประกาศใช้กฎหมายแล้ว (Contrôle a posteriori) ซึ่งเป็นการควบคุมตรวจสอบบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรอง (La question prioritaire de constitutionnalité)

¹⁰ กรรมการศูนย์ศึกษากฎหมายฝรั่งเศสผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุปรียา แก้วละเอียด และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมัย พิศแซ มั่นจิตร

- (2) การควบคุมขอบเขตในการใช้อำนาจในการตรากฎหมายระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร
- (3) การควบคุมตรวจสอบของการเลือกตั้งประธานาธิบดี
- (4) การควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา
- (5) การควบคุมตรวจสอบการออกเสียงประชามติ
- (6) การให้คำปรึกษาในการใช้อำนาจพิเศษของประธานาธิบดีกรณีเกิดภัยคุกคามต่อประเทศ

ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กร

กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่บัญญัติเรื่องคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่สำคัญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสลงวันที่ 4 ตุลาคม 1958 (Constitution de la République française du 4 octobre 1958) มาตรา 56 ถึง มาตรา 63 และรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญที่ 58-1067 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 1958 ว่าด้วย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (Ordonnance n° 58-1067 du 7 novembre 1958 portant loi organique sur le Conseil constitutionnel)

« Pouvoir de tutelle »

« Pouvoir de tutelle » เป็นคำศัพท์ทางด้านกฎหมายปกครอง (droit administrative) หมายถึง อำนาจในการกำกับดูแล (บางครั้งเรียกว่า อำนาจควบคุมกำกับ)

อำนาจในการกำกับดูแล หมายถึง อำนาจขององค์กรที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ซึ่งใช้เพื่อการกำกับดูแลองค์กรอื่นให้ทำงานภายใต้กรอบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งมักจะใช้ระหว่างนิติบุคคลมหาชนแห่งหนึ่งกับนิติบุคคลมหาชนอีกแห่งหนึ่ง หรือเป็นอำนาจกำกับดูแลระหว่างหน่วยงานทางปกครองที่เป็นนิติบุคคลสองหน่วยงานขึ้นไปซึ่งมีกฎหมายกำหนดความสัมพันธ์กันไว้ เช่น ราชการบริหารส่วนกลางเป็นองค์กรที่กำกับดูแลการทำงานของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

อำนาจในการกำกับดูแลจะแตกต่างกับอำนาจบังคับบัญชา (pouvoir hiérarchique) ซึ่งหมายถึง อำนาจที่หัวหน้าหน่วยงานปกครองหรือผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตน โดยมีอำนาจควบคุมดูแลได้ทั้งในแง่ความเหมาะสมของการดำเนินงาน และในแง่ของการควบคุมให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมักจะเป็นอำนาจที่ใช้ภายในนิติบุคคลมหาชนเดียวกัน เช่น รัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระทรวงย่อมสามารถสั่งการต่อเจ้าหน้าที่ในกระทรวงนั้น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลางหรือเจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนภูมิภาค เป็นต้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดลงวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1984 ในคดี Broadie และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดลงวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1946 ในคดี Caisse départementale d'assurances sociales de Meurthe-et-Moselle ได้วางหลักไว้ว่า อำนาจในการกำกับดูแลจะมีได้ก็แต่เฉพาะกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และอำนาจกำกับดูแลนี้อยู่ภายใต้เขตอำนาจการพิจารณาของศาลปกครองซึ่งจะเป็นผู้ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการใช้อำนาจในการกำกับดูแล โดยสามารถยกเลิกการใช้มาตรการหรือการใช้อำนาจกำกับดูแลที่ราชการส่วนกลางมีต่อราชการส่วนท้องถิ่นได้ หน่วยงานที่ใช้อำนาจกำกับดูแลโดยมิชอบย่อมมีความผิดและความรับผิดตามกฎหมาย